

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2008:19

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING, SAMT ANTIKVARISK KONTROLL

Boplats i Ledbergs Tomta

RAÄ 42, Ledbergs Tomta 4:1, 4:10
Ledbergs socken, Linköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-2923-2007, 422-4079-2007

Annika Helander

UV ÖST RAPPORT 2008:19

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING, SAMT ANTIKVARISK KONTROLL

Boplats i Ledbergs Tomta

RAÄ 42, Ledbergs Tomta 4:1, 4:10
Ledbergs socken, Linköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-2923-2007, 422-4079-2007

Annika Helander

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 010-480 81 40

Fax 010-480 81 73

uvost@raa.se

www.arkeologiuv.se

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Utskrift UV Öst, Linköping 2008

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2008 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2008:19

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning 5

Bakgrund 5

Syfte 5

Kultur- och fornlämningsmiljö 6

Resultat 6

Ledbergs Tomta 4:1 6

Ledbergs Tomta 4:10 6

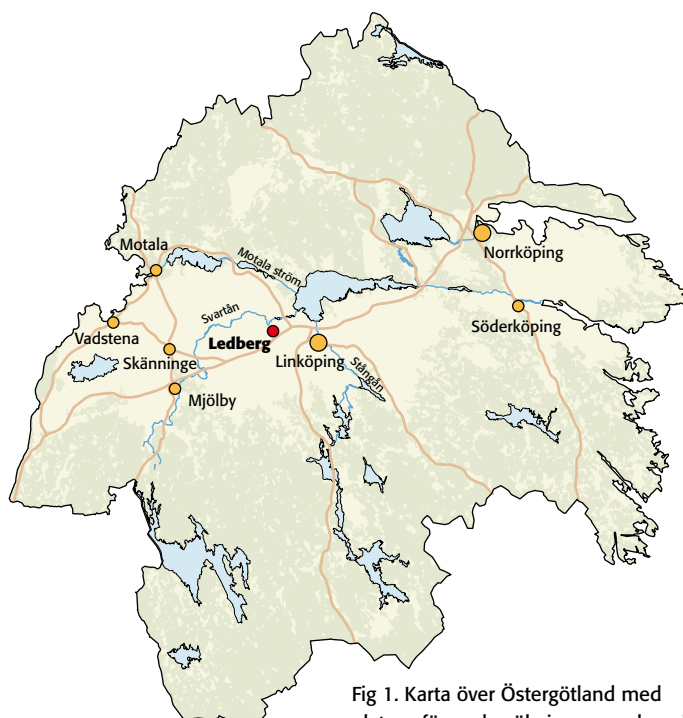
Slutsats 9

Åtgärdsförslag 9

Administrativa uppgifter 10

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar 11

Bilaga 2. ¹⁴C-analys 13

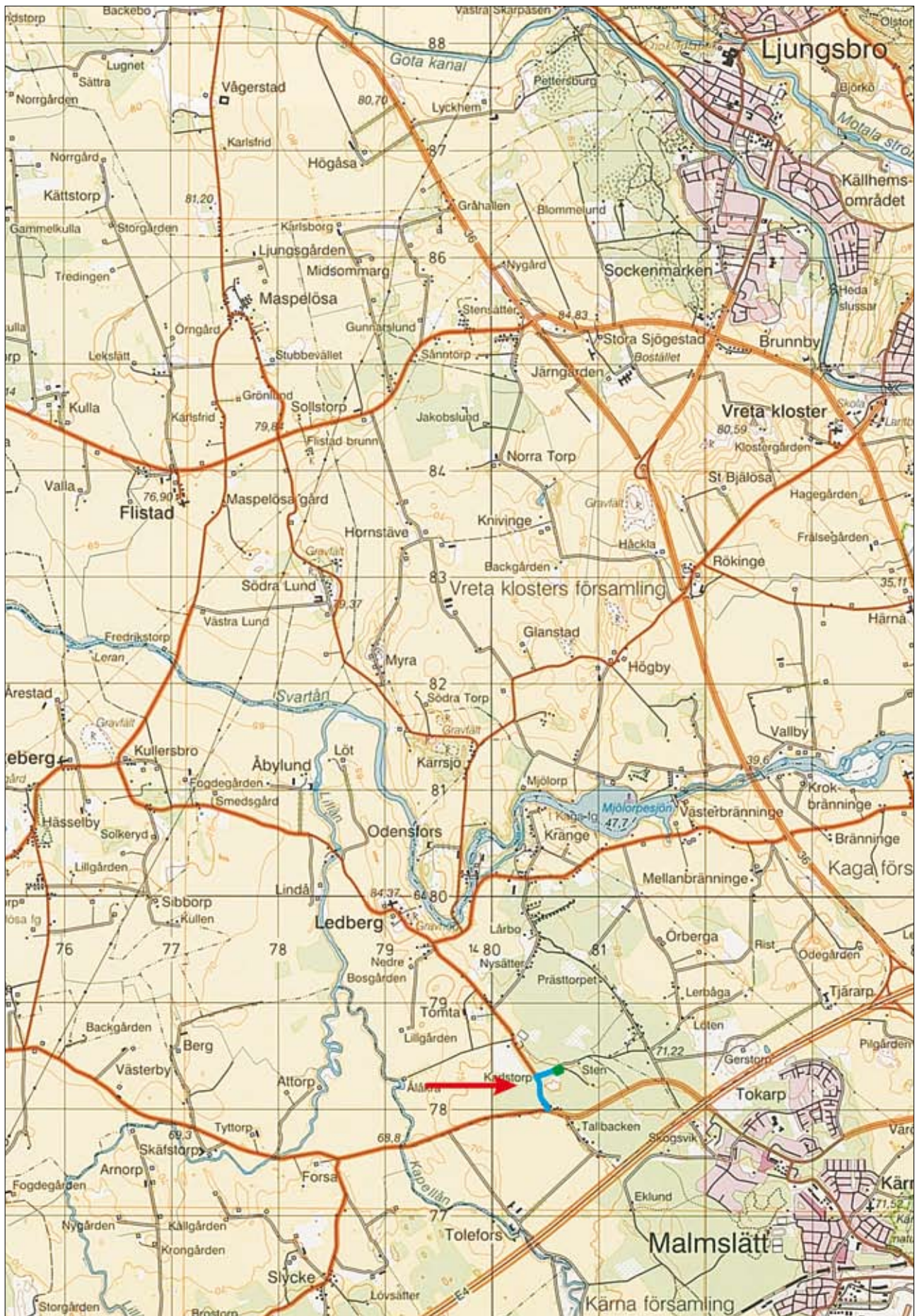

Fig 2. Utdrag ur analoga Gröna kartan med undersökningen markerat. Skala 1:50 000.

Arkeologisk förundersökning, samt antikvarisk kontroll

Boplats i Ledbergs Tomta

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst utförde den 21 september 2007 en förundersökning i form av antikvarisk kontroll inför kabelförläggning inom Ledbergs Tomta 4:1 (422-2923-2007). I schaktet framkom boplatslämningar och ett kulturpåverkat lager. En härd har daterats till mesolitikum medan ett stolphål har daterats till bronsålder.

Strax därefter, den 27–28 september, utförde UV Öst en förundersökning inom en intilliggande tomt, Ledbergs Tomta 4:10, eftersom ett enbostadshus planerades att uppföras på platsen (422-4079-2007). Vid förundersökningen framkom ytterligare boplatslämningar och kulturpåverkat lager.

Boplatsen har registrerats som RAÄ 42, Ledbergs socken, i FMIS (Fornminnesregistret).

Bakgrund

Linköping Kraftnät AB hade för avsikt att förlägga jordkabel utmed en ca 600 meter lång sträcka vid Ledbergs Tomta 4:1, beläget mellan Malmslätt och Ledberg. Länsstyrelsen i Östergötlands län remitterade ärendet till UV Öst för en antikvarisk kontroll eftersom platsen är belägen inom ett större fornlämningskomplex.

Vid tillfället för den antikvariska kontrollen uppdagades att ett enbostadshus inom kort skulle uppföras på en tomt belägen direkt invid sträckningen för jordkabeln. Eftersom det vid den antikvariska kontrollen framkom fornlämningar utfördes en förundersökning även inom denna tomt, Ledbergs Tomta 4:10.

Syfte

Syftet med den antikvariska kontrollen var att tillse att inga fornlämningar kom att beröras av markarbetet. Om det inte var möjligt skulle påträffade lämningar dokumenteras och undersökas innan förlägningsarbetet kunde fortsätta.

Målsättningen vid förundersökningen inom Ledbergs Tomta 4:10 var att bedöma fornlämningens art och utbredning samt om möjligt datera lämningen. Syftet var också att utreda kunskapspotentialen inför en eventuell särskild undersökning före uppförandet av enbostadshuset.

Kultur- och fornlämningsmiljö

Platsen för arbetsföretagen var det omfattande sandfältet mellan Malmslätt och Ledberg, nordväst om Linköping. Nivån över havet är ca 75 meter vilket innebär att förutsättningarna varit goda för kustnära bosättningar under äldre stenålder.

I närområdet finns registrerade fornlämnningar från olika tidsperioder, så som lösfynd av yxor (RAÄ 27, 28) och en pilspets (RAÄ 29) från stenåldern, gravar och gravfält från järnåldern (RAÄ 12, 32 och 36), och historiska bebyggelse lämningar så som Rudorna (RAÄ 57 Kärna sn) och Olstorps gamla tomt (RAÄ 23).

Området kan beskrivas som ett sammanhängande fornlämningskomplex som tidsmässigt sträcker sig från stenåldern och fram till historisk tid. Mest omtalat är Ledbergs by, med kyrkkullen vid kyrkan samt den stora gravhögen ”Ledbergs kulle” (RAÄ 5), vilka är monumentalt belägna på höjden mellan Lillån och Svartån. På kyrkogården står den s k ”Ledbergsstenen” (RAÄ 6) som är en runsten med bildframställningar.

Under senare tid har det vid olika tillfällen framkommit ett flertal boplatser i området som kunnat dateras till stenåldern. Företrädesvis har de varit lokaliserade till en nordlig utlöpare av en större isälvsavlagring med centrum söder om Malmslätt.

Den mest omfattande undersökningen av stenåldersboplatser i området utfördes under år 2007. På krönet av en svag höjdrygg i Kränge, i en svag sluttningen ned mot Svartån, undersöktes en boplatz från mesolitikum och neolitikum (RAÄ 41) då huskonstruktioner samt stora mängder flinta och kvarts framkom (rapport under utarbetande).

Resultat

Ledbergs Tomta 4:1

Vid den antikvariska kontrollen öppnades schakt utmed befintlig grusväg mellan fastigheterna Sten och Karlstorp. Underlaget utgjordes av sand, bitvis med steninblandning. På nordsidan av ett höjdparti mellan fastigheterna framkom ett 0,15–0,20 meter tjockt kulturpåverkat lager under ett ca 0,20 meter tjockt sandlager. Kulturlagret kunde följas utmed ca 10 meter i schaktets längdriktning. Lagret bestod av mörk, delvis sotig humusblandad sand med enstaka skärvsten. Direkt väster om lagrets gräns framkom tre anläggningar, en hård och två stolphål, inom en begränsad yta. Anläggningarna var sotiga och innehöll varierande mängd av skärvsten i storleken 0,03–0,10 meter. Inga fynd påträffades.

I syfte att datera lämningarna insamlades kolprover från två av anläggningarna för ¹⁴C-analys. Resultatet visar två skilda dateringar. Hården, A2, har med 2σ daterats till 5995–5900 BC, det vill säga till mellanmesolitisk tid. Ett av stolphålen, A1, har däremot daterats till bronsåldern, 1130–1020 BC (2σ).

Ledbergs Tomta 4:10

Vid förundersökningen öppnades schakt och ytor inom höjdpartiet och i sluttningen ned mot sträckningen för jordkabeln. Det kulturpåverkade lagret fortsatte på en plåtåliknande avsats i sluttningen från höjdpartiet, men utbredningen avslutades några meter norr om höjdens krön. Lagret bestod även här av mörk, delvis sotig humusblandad sand med enstaka skärvstenar i mindre storlek. Under ca 0,15 m kulturlager framkom ett stolphål, A252, och en nedgrävning, A209. A209 var dock nedgrävd ca 0,02 m genom lagret vilket innebär att det börjat avsättas redan tidigare. Ytterligare en nedgrävning, A137, framkom, som dock inte var överlagrad. Inga fynd påträffades.

Även här täcktes kulturlagret och anläggningarna av ett sandlager som var ljust gulbrunt och 0,2–0,3 meter tjockt. Under kulturlagret, som varierade mellan 0,15–0,25 meter i tjocklek, utgjordes bottenmaterialet av mörkare sand.

Höjdens krön och sluttningar bär spår efter grustäkt som förstört boplatsens eventuella utbredning söderut och västerut.

Boplatsen kunde avgränsas inom den aktuella tomten, och anläggningarna undersöktes och dokumenterades inom ramen för förundersökningen.

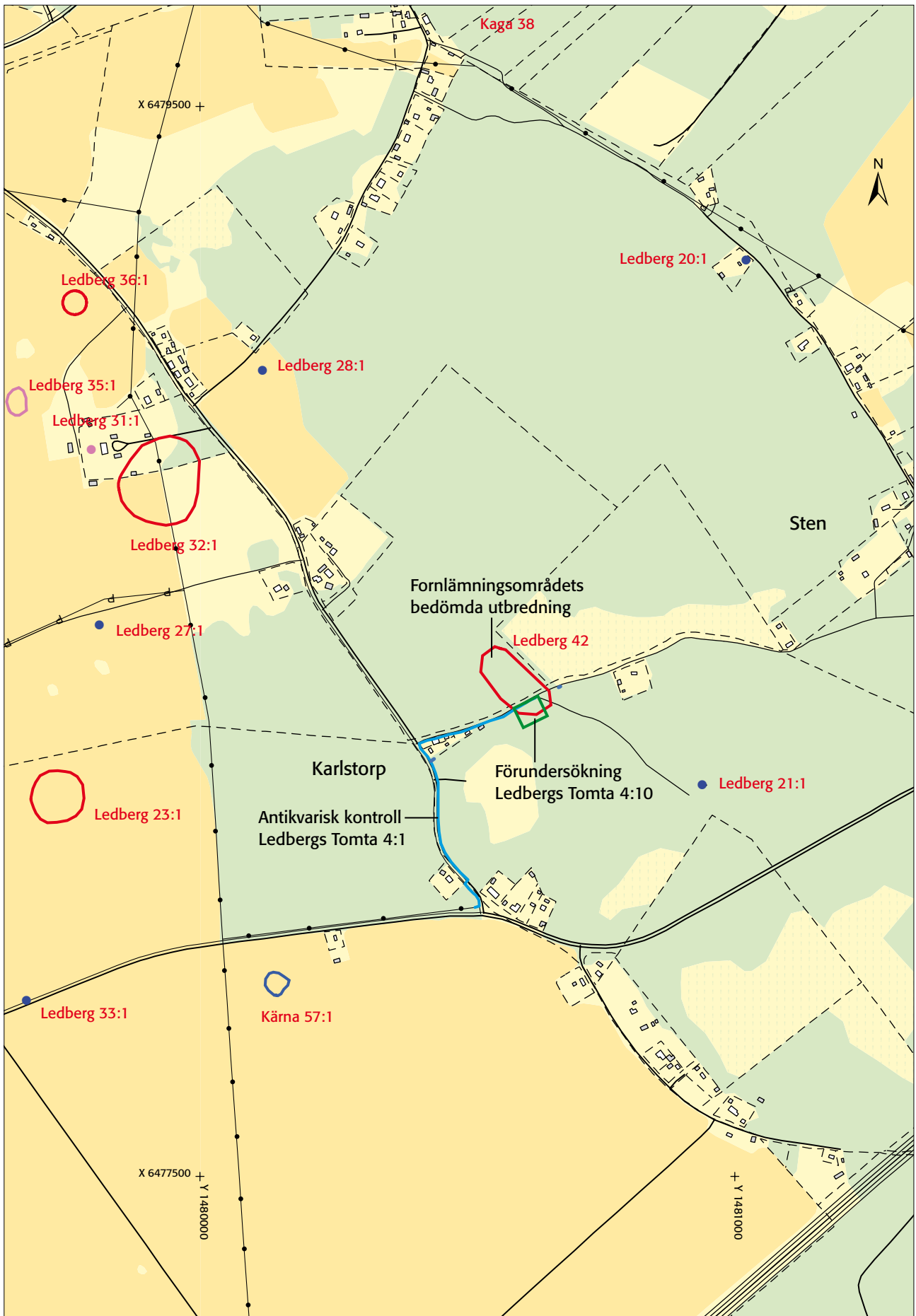

Fig 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med markering för RAÄ 42 i Ledbergs socken. Skala 1:10 000.

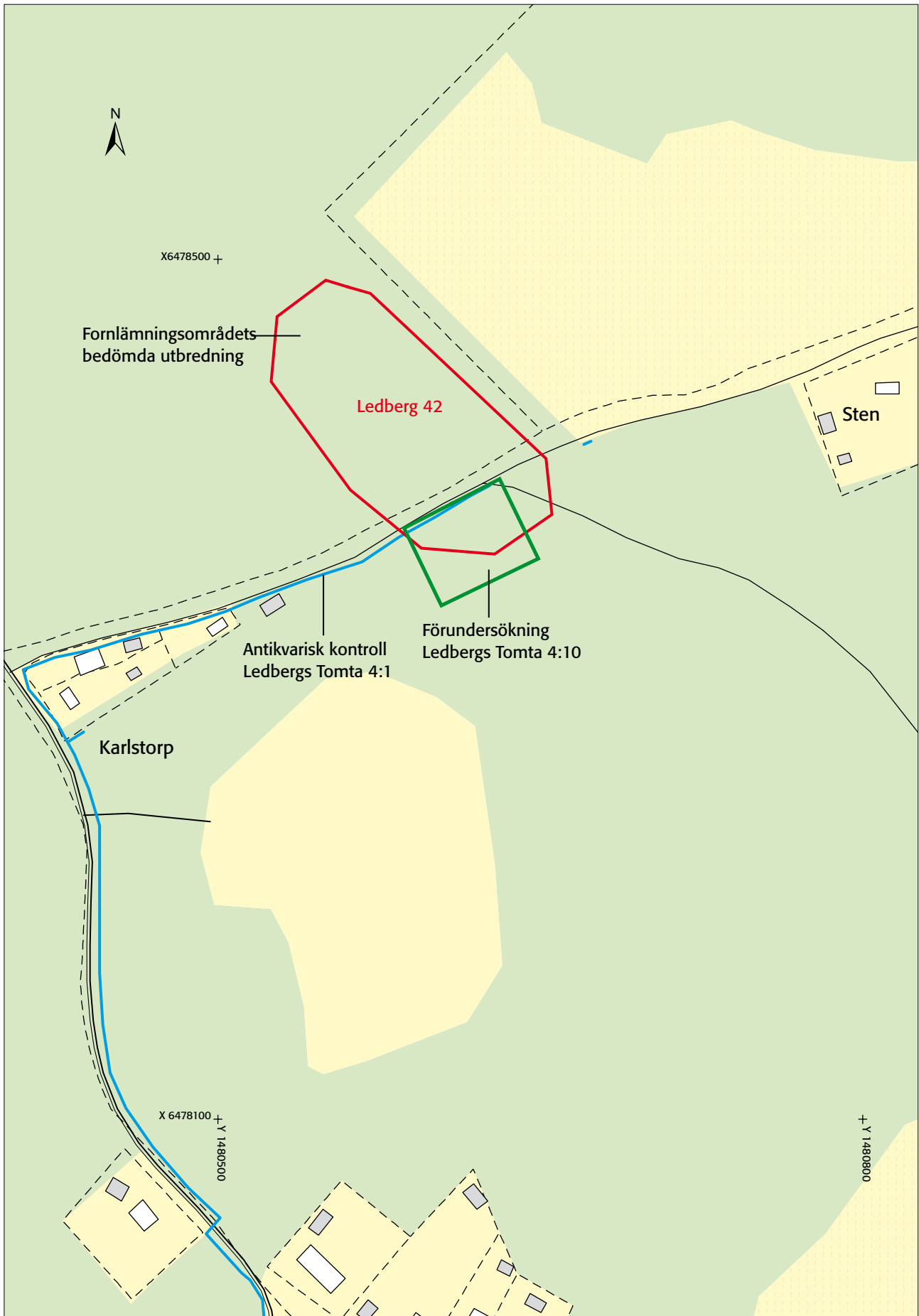

Fig 4. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med markering av det undersökta området samt bedömd utbredning av RAÄ 42. Skala 1:2500.

Slutsats

Vid förundersökningen och den antikvariska kontrollen undersöktes utkanten av ett område med boplatslämningar och kulturpåverkat lager, RAÄ 42. Utbredningen av lämningarna tillsammans med de topografiska förutsättningarna talar för att boplatsten har sin fortsättning åt nordväst, i ett område som idag är skogsbeväxt. Troligen har boplatsens utbredning även fortsatt något österut inom ett område som idag är bebyggt, och eventuellt också söderut.

¹⁴C-resultaten från anläggningarna visar att platsen varit gynnsam för bosättning under olika perioder under förhistorisk tid. Under mesolitisk tid har platsen varit belägen nära strandlinjen och den understa nivån av kulturlagret avsattes. Boplatsten har därefter övergivits och översandats genom sandflykt. Dateringen till bronsåldern visar att man återvänt till platsen efter en lång tidsrymd. Även denna lämning var översandad.

Kulturlagret täckte anläggningar och är stratigrafiskt sett yngre än dessa. De understa centimetrarna av lagret är dock genomgrävt vilket innebär att det börjat avsättas under mesolitisk tid. Troligen är de underliggande anläggningarna från den första bosättningsfasen och de övre delarna av kulturlagret från bronsåldersperioden. Kulturlager från mesolitisk tid innehåller vanligtvis fynd av kvarts och flinta, medan inga fynd framkom överhuvud taget i lagret.

Åtgärdsförslag

Fornlämningen dokumenterades och undersöktes inom sträckningen för jordkabeln, varför inga ytterligare arkeologiska insatser kommer att krävas för kabelförläggningen.

Den del av fornlämningen som var belägen inom tomten kunde dokumenteras och undersökas vid tillfället för förundersökningen. UV Öst bedömer att inga ytterligare arkeologiska undersökningar krävs inför uppförande av enbostadshuset inom Ledbergs Tomta 4:10.

Fornlämningsområdets utbredning bedöms fortsätta in i skogsområdet norr om vägen mellan Karlstorp och Sten. Inom fornlämningsområdet fortsätter den nyupptäckta boplatsten som inrymmer lämningar från mesolitikum och bronsålder. Området tycks ha undgått större markgrepp och boplatsten bedöms därför vara förhållandevis välbevarad. Arkeologiska undersökningar av resterande delar av RAÄ 42 bör utföras inför eventuell framtida exploatering.

Linköping i april 2008

Annika Helander

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Linköping

Socken: Ledberg

Plats: Ledbergs Tomta 4:1, 4:10

Fornlämning: RAÄ 42

Undersökningens mittpunkt: X6478380, Y1480600

Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-2923-2007, 422-4079-2007

Länsstyrelsen dnr: 431-17386-07, 431-24704-07

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2007-09-18

Projektnummer: 1520966, 1510229

Intrasisprojekt: O2007022, O2007106

Rapportnummer: 2008:19

Ansvarig arkeolog: Annika Helander (antikvarisk kontroll), Linus Hagberg (förundersökning)

Personal: Linus Hagberg (antikvarisk kontroll)

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Linköping Kraftnät AB, Länsstyrelsen i Östergötlands län

Undersökningstid: 2007-09-21 (antikvarisk kontroll), 2007-09-27–09-28 (förundersökning)

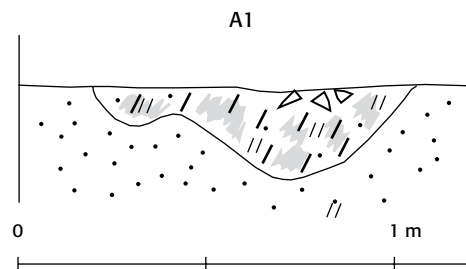
Undersökningsområde: 600 löpmeter, 2000 m²

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar

A1 Stolphål

Oval 0,80x0,55 m.

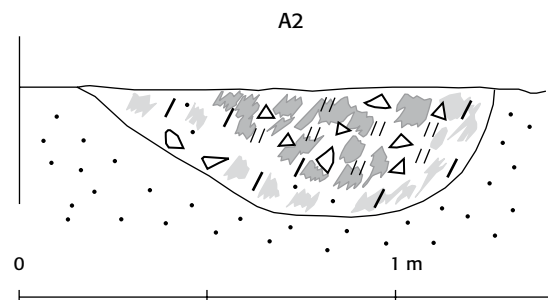
Fyllning av sotig humusblandad sand, enstaka skärvsten och kol. Oregelbunden botten, djup 0,07–0,22 m.

A2 Hård

Oval 1,05x0,58 m.

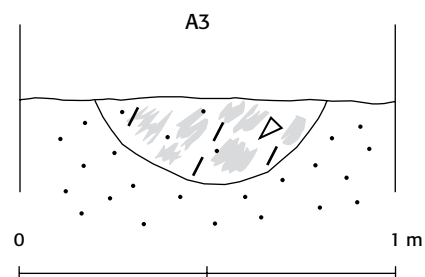
Central fyllning av mycket sotig humusblandad sand, kol och rikligt med skärvsten 0,03–0,1 m stora. Ut mot nedgrävningens kanterna mindre sotig fyllning, enstaka skärvsten. Skålförmad botten, djup 0,33 m.

A3 Stolphål

0,57x? (hela ej synlig i schaktet).

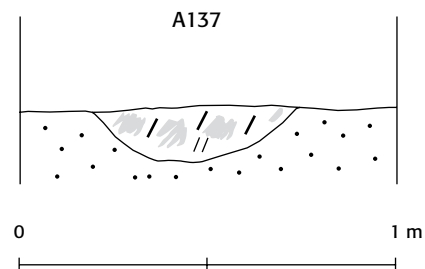
Fyllning av humusblandad sotig sand och kolstänk. Sparsamt med skärvsten. Skålförmad botten, djup 0,2 m.

A137 Nedgrävning

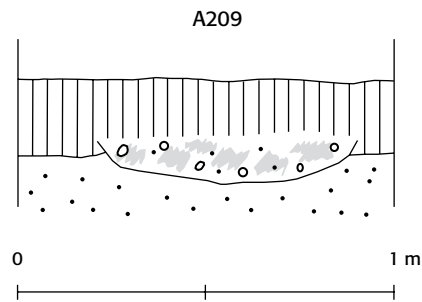
Oval 0,5x0,32 m.

Fyllning av sotig humusblandad sand med enstaka kolstänk. Skålförmad botten, djup 0,13 m.

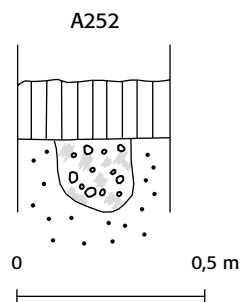
A209 Nedgrävning

Nedgrävning genom ca 0,02 m kulturlager.
Rund ca 0,75 m i diameter.
Fyllning av sotig, grusblandad sand. Skålförmad botten, djup 0,12 m.

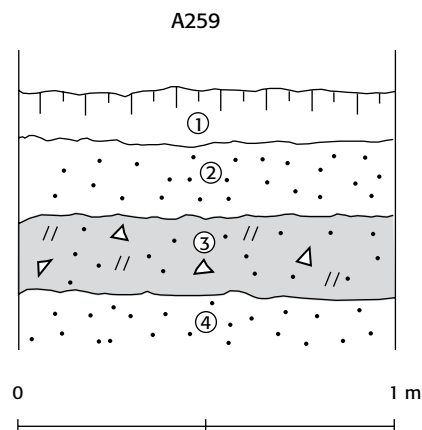
A252 Stolphål

Rund 0,2 m i diameter.
Fyllning av sotig, grusblandad sand. Rundad botten, raka nedgrävningskanter. Djup 0,2 m.

A259 Kulturlager

Mörkfärgat lager varierande mellan 0,15 och 0,25 meter i tjocklek. Innehåller sotig sand, kol samt skärvsten.

1. Torvskikt
2. Gul sand
3. Kulturlager
4. Brunröd sand

Bilaga 2. ¹⁴C-analys

Träkol från björk och tall är ¹⁴C-analyserat vid Poznan Radiocarbon Laboratory, Polen.

Sample name	Lab. no.	Age ¹⁴ C
A1	Poz-22295	2900 ± 30 BP
A2	Poz-22296	7060 ± 40 BP

A1: 2900±30BP
68.2% probability
1130BC (68.2%) 1020BC
95% probability
1210BC (95.4%) 1000BC

A2:7060±40BP
68.2% probability
5995BC (20.9%) 5965BC
5960BC (47.3%) 5900BC
95.4% probability
6020BC (95.4%) 5840BC

References – Atmospheric data from Reimer et al (2004);
OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005);cub r:5 sd:12 prob usp[chron].